

דן אריאלי

מומחה להחלטות חשובות

האם חופשות הופכות אותנו לרעים יותר?

פרופסור יקר, אני בחופשה בניו יורק כבר כמה ימים, וכשקראתי את הספר האחרון שלך על חוסר יושר שאנתי את עצמי אם אנשים בחופשה מתנהגים יותר ביושר או פחות ביושר.

ג'ולי היקרה,

לצערי אין לי נתונים שיכולים להשיב לשאלה המעניינת הזאת, אבל יש לי כמה רעיונות. אנשים עשויים להיות יותר כשהם בחופש. למה? כי בחופש מרגישים משוחררים יותר לגבי הוצאות, דבר שמוריד את הסיכויים להתנהגות לא ישרה ממניע כספי. אנשים בחור פשה גם נוטים להיות במצב רוח טוב, ואולי הם לא ירצו לקלקל אותו בהתנהגות רעה.

אבל אנשים בחופש עשויים גם להיות לא ישרים. למה? כי הפעולות שלנו בזמן החופשה מוקבלות הקשר חרש. כמו שאומרים, "מה שקורה בחוגג נשאר בחוגג". נוסף על כך, בזמן החופש הוקרים לפעמים פחות ברורים. מה תקנות החניה בסן פרנסיסקו? כמה טיפ נותנים בפורי טוגלי? במלון הזה מותר לקנות מגבות למוכרת? עיוורון מרצון מסוג זה עשוי להקל עלינו להי תפרע, ולהמשיך לחשוב על עצמנו כעל אנשים נפלאים וישרים באופן כללי.

או כשמשקללים הכל, אני חושד שנופשים עשויים להיות פחות ישרים. אשמח אם מישו יוכיח שאני טועה.

לישראלים אין כסף לדירה. למה המחירים לא יורדים?

בעקבות אחד הטורים שכתבתי על מחירי הדיור נשאלתי אם אני חושב שבעת מיתון המחירים יורדו, ולמה בעצם הם לא יורדים עכשיו, כשהי מצב לא קל. כשאנשים קונים בית במחיר מסוים, הם נקשרים אליו. למחיר הקנייה, כלומר זה גורם לאנשים להחזיק בבית ולא למכור גם כשאין קור ניצ במחיר הזה, מתוך התקווה שבעתיד יהיו. דירה זו השקעה לזמן רב, וקל להתאור בסבלנות ולהכות שמשבר קטן זה או אחר יחלוף. אבל כמו במניות, הנאי השוק יכולים להחמיר והמחירים יכולים רק להמשיך לרדת, ולעתים קרובות אנשים שלא הסכימו להפסיד 10% מהי מחיר ששילמו על הדירה לבסוף ימכרו אותה בהרבה פחות, לרוב כי לא תהיה ברירה והכסף יהיה דרוש להם בדחיפות. משברי נדל"ן הולכים לשני הכיוונים.

פרופ' אריאלי הוא חוקר כלכלה התנהגותית ומחבר רבי המכר "לא רציונלי ולא במקרה" ו"לא רציונלי אבל לא נורא" askdan@calcalist.co.il

בלדד השוחי

חוזר עם תשובה

איור: ערן תמיר

למה הטלפון חושב שאני בעיר אחרת?

מדוע כשכותבים סטטוס מתל אביב כחוב שזה "תל אביב שלי הקטנה" ומרמת החייל זה מ"כרכור"?

שלי היקרה,

אכן טעות מברחת. אבל יש כאן משהו מטריד עוד לפני הטעות – למה לכל הרוחות, ואיך אתר שאני מבקר בו יודע איפה אני נמצא? כשאת רוצה לעלעל בדף רשת, המחשב שלך שולח הודעה רשמית למחשב שמאתר סן את הדף, והמחשב הזה (הלוא הוא שרת הרשת המפורסם) שולח למחשב שלך בחזרה את דף הרשת. איך הוא יודע לאן לשלוח אותה? פשוט, המחשב שלך לא מתעצל ורושם על כל מעטפה את כתובת השולח, כדי שהמי כתובים יידעו לאן להשיב. הכתובת הזו אינה הכתובת שלך חלילה, אלא הכתובת של המחשב שלך באינטרנט. קור ראים לה כתובת "איי.פי" (ראשי התיבות "Internet Protocol" – נוהל האינטרנט), והיא נראית בערך כך: 192.115.80.66.

אפילו תגובות לכתבות באינטרנט להזין מקום מגורים מופעלות בידי גופים שתנסים להתאים כתובות אי.פי למיקום גיאוגרפי, ולמכור את המידע

כדי לפתור את המצב העגום הזה, העיר למספק האינטרנט שלך. הספק קיבל ערי מה של כתובות מרשם האינטרנט האזורי שלנו, שקיבל אותה מגוף שנקרא "רשות המספרים המוקצים באינטרנט". אז כשאת מעלעלת ברשת, השרתים שאיתם את מדברת יכולים לראות שהכתובת שלך שייכת לספק זה או אחר. ויכול להיות, לדוגמה, שהמשרדים הרשמיים של ספק האינטרנט שלך נמצאים בכרכור. אך הכתובת העסקית של ספק האינטרנט היא רק קצה הקרחון. לא חסרות תוכנות שמסתובבות ברשת ורק מהפשות איך להי תאים כתובת אי.פי למיקום. אתרי תחית

שאלות לבלדד השוחי: askbildad@calcalist.co.il

שיזף רפאלי

מתבונן בעולם החדש

למה הטבע אוהב דגדוגים?

ואיך הפיהוקים והשיהוקים סייעו בעיצוב האנושות

גיהוק, שיהוק, גיחוך, פיהוק, דגדוג, נפירה וגירוד הם כמה מהרפלקסים האנושיים הנפוצים בעולם. שוליים ומביכים ככל שיהיו, הם טבעיים בלב האנושיות. ובכל זאת, התופעות האוניברסליות האלה בקושי נחקרות. נרמה שכמו אנשים בקבוצה, גם המדע מת' כחש אליהן בנימוס.

אדם לא יכול לדגדג את עצמו ולא יכול לחוש דגדוג ממגע של אדם זר. זו תחושה חברתית ששמורה בלעדית לאנשים שמכירים היטב. האם מדובר בחלק מהביולוגיה של האינטימיות?

הענייני אינו דרמטי כמו ההוקנות או הרבייה, ואפשר לראות בו ובחבריו השיהוק והצחקוק מקור עניין ל"מדע זעיר" (Small Science), מחקרים של חוגי מדע שאינם דר' רשים מעבדות מושכלות ומלגות, אך כפר על נרמה שזה שנים נופלים בין הכיסאות.

פרופ' רוברט פרויבין, פסיכולוג ונירולוג מאוניברסיטת מרילנד, מנסה לשפר את מעמד הסימפטומים הקטנים והמביכים האלה, שחקירתם היא עבודת חייו. עשור אחרי שפרסם רבי-מכר של מדע פופולרי על תופעת הצחקוק האנושית, יצא בארצות הברית לפני כמה שבועות ספרו החדש "Curious Behavior", ובתרגום חופשי של שמו המלא: "התנהגות תמוהה: פיהוק, צח' קוק, שיהוק ומעבר", שולק את התופעות

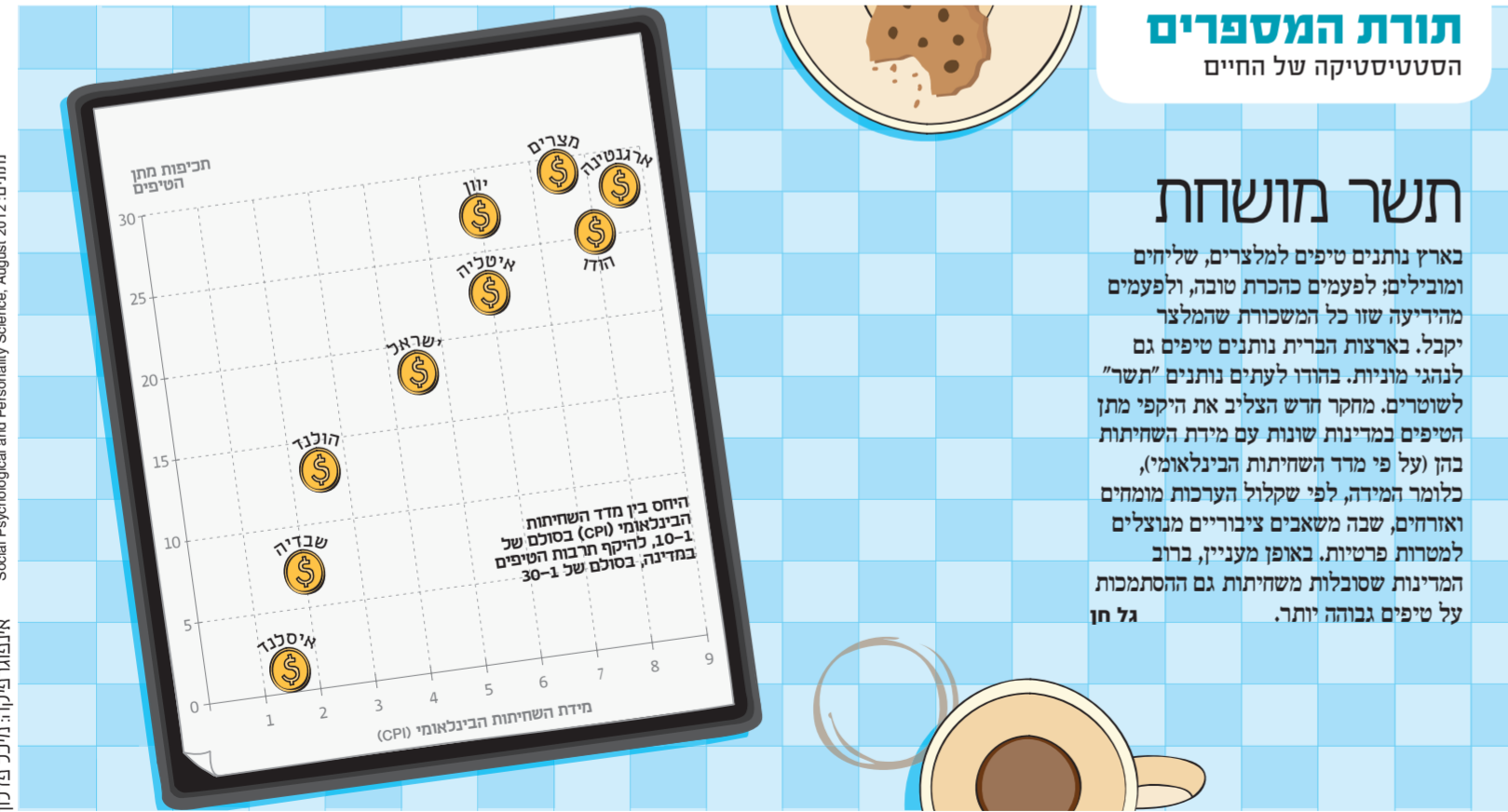
האלו ברצינות, ומסביר אותן בשפה קלה. כמה ידוע על הוויראליות של הפיהוק, ועל כך שדי בלקרוא על פיהוקים כדי להי תחיל לפהק? ומה בנוגע לצחקוק המידבק? ב-1962 היסטריית צחקוק תקפה 95 תלמידים מבית ספר בטנזניה, ושככה סופית רק כעי בור שישה חודשים, אחרי שבית הספר אולץ להיסגר. צחקוק בלתי נשלט קטלני פחות משפעת העופות, אבל פרויבין לא בוחל בעיסוק בו, ועל בסיס ניסויים וסקירת חומר מדעי איתר את המערכת המוחית הפרימיטיבית שאחראית לצחקוק המידבק ולפיהוק המידבק, וכנראה שיחקה תפקיד באבולוציה של תחושת האמפתיה והיחסיים החברתיים. באופן מעניין, גם תחושת הדגדוג היא רפלקס בסיסי שקשור לקשרים בינאישיים. אדם לא יכול לדגדג את עצמו ולא יכול לחוות תחושת דגדוג ממגע של אדם זר. זו תחושה חברתית ששמורה באופן כמעט מוחלט לאינטראקציה בין אנשים שמכירים זה את זה. כמעט כל הילדים נהנים ממנו, ואפילו מה"איום" בדגדוג עם אצבעות שלר פית באוויר. את תנועות האיום המושעשעות הללו גם קופים מזהים ככאלה, והם מגיי בים להן כפי שמגיבים ילדים. הדגדוג הוא אולי ההומור העתיק בעולם וחלק ממנגנון האינטימיות האנושית, ששורשיו נטועים בביולוגיה ובפסיכולוגיה גם יחד. ייתכן שהוא שירד ותקף אצל בני אדם לא פחות מהתנהגות המינית, ואולי הוא תופעה שמר קדימה אותה.

הספר ממשיך וחושף עוד ועוד מהסיפור הנירולוגי והאבולוציוני שמאחורי ההתנהגויות התמוהות. גם בכי התינוק הוא אמצעי

מנצל את ספרו כדי להעביר מסר, והוא הקריאה לאנשים, לכולנו, להצטרף למחקרי המדע הועיר. המדע הועיר הוא כזה בעי קר במובנים של המשאבים שנדרשים לו. לרוב הם רק סקרנות כנה, והיכרות בסיסית עם השיטה המדעית של העמדת השערות בניסיונות הפרכה. אלה יאפשרו לכל אחד סיי מעבדה בסלון, ולנסות לגבש תובנות חדשות על העולם.

ואצלי עלתה שאלה אחרת למקרא הספר: מה יישאר מהפיהוקים והדגדוגים בעידן התקשורת הדיגיטלית? האמוטיקור ניס עוורים לנו עם החיוך הרחב, ובכל זאת, מתברר שכאשר הביולוגי נמגו מהתקשורת, הוא לוקח איתו חלק קמאי ועמוק מההיבט הפסיכולוגי.

פרופ' רפאלי הוא ראש מרכז שניא לחקר האינטרנט באוניברסיטת חיפה sheizaf.rafaeli.net

תורת המספרים

הסטטיסטיקה של החיים

תשר מושחת

בארץ נותנים טיפים למלצרים, שליחים ומובילים; לפעמים הכרת טובה, ולפעמים מחייה שו כל המשכורת שהמלצר יקבל. בארצות הברית נותנים טיפים גם לנהגי מוניות. בהודו לעתים נותנים "תשר" לשוטרים. מחקר חדש הצליח את היקפי מתן הטיפים במדינות שונות עם מידת השחיתות בהן (על פי מדד השחיתות הבינלאומי), כלומר המידה, לפי שקלול הערכות מומחים ואורחים, שבה משאבים ציבוריים מנוצלים למטרות פרטיות. באופן מעניין, רוב המדינות שסובלות משחיתות גם הסתמכות על טיפים גבוהה יותר.

תמונה: Social Psychological and Personality Science, August 2012. אינפורמטיקה: תמיר תמיר